

חק לישראל – פרשת וירא יום ד'

תורה – בראשית פרק יח'

(טז) וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סָדָם וְאִבְרָהָם הִלֵּךְ עִמָּם לְשַׁלְחָם: (טז) וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סָדָם וְאִבְרָהָם הִלֵּךְ עִמָּם לְשַׁלְחָם: (טז) וַיִּקְמוּ מִתַּמְּנון גְּבָרָיָא וְאִסְתְּכִיאוּ עַל אַפֵּי סָדוּם וְאִבְרָהָם אָזַל עִמְהוֹן לְאֵלוֹוֹאִיהוֹן:

(יז) וַיְהוּהוּ אָמַר הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאִבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה: (יז) וַיְהוּהוּ אָמַר הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאִבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה: (יז) וַיִּי אָמַר הַמְּכַסֵּי אֲנִי מֵאִבְרָהָם דִּי אֲנִי עֵבֶר:

(יח) וְאִבְרָהָם הָיוּ יְהוּהוּ לְגוֹי גָדוֹל וְעֵצוֹם וְנִבְרָכוּ בּוֹ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: (יח) וְאִבְרָהָם הָיוּ יְהוּהוּ לְגוֹי גָדוֹל וְעֵצוֹם וְנִבְרָכוּ בּוֹ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: (יח) וְאִבְרָהָם מִהוּהוּ יְהוּי לְעַם סְגִי וְתַקִּיף וַיִּתְבָּרְכוּן בְּדִלְיָה כָּל עַמְמֵי אֶרֶץ:

(יט) כִּי יִדְעֲתוּן לְמַעַן אֲשֶׁר יַעֲזֶה אֶת בְּנֵיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָךְ יְהוּהוּ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הִבִּיא יְהוּהוּ עַל אִבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר עֲלָיו: (יט) כִּי יִדְעֲתוּן לְמַעַן אֲשֶׁר יַעֲזֶה אֶת בְּנֵיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָךְ יְהוּהוּ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הִבִּיא יְהוּהוּ עַל אִבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר עֲלָיו: (יט) אַרְי גְּלִי קְדָמִי (גִּירְסַת רַמְבַּ"ם, יְדִעְתָּנִיהוּ) בְּדִיל דִּי יַפְקֵד יְת בְּנוֹהֵי וְיִת אֲנִשׁ בֵּיתֵיהוּ בְּתַרוּהֵי וַיִּשְׁרֹן אֶרְתּוֹ דְּתַקְנֹן קָדָם יִי לְמַעַבְד צְדָקָתָא וַיִּדְנָא בְּדִיל אִיתֵי יִי עַל אִבְרָהָם יְת דְּמַלְל עֲלוּהֵי:

(כ) וַיֹּאמֶר יְהוּהוּ זַעֲקַת סָדָם וְעַמּוּרָה כִּי רַבָּה וַחֲטָאתָם כִּי כְבֹּדָה מְאֹד: (כ) וַיֹּאמֶר יְהוּהוּ זַעֲקַת סָדָם וְעַמּוּרָה כִּי רַבָּה וַחֲטָאתָם כִּי כְבֹּדָה מְאֹד: (כ) וַאֲמַר יִי קַבְּלַת דְּסָדוּם וְעַמּוּרָה אַרְי סְגִיָּאָת וְחוּבְתָהוֹן אַרְי תְּקִיפַת לְחַדָּא:

(כא) אַרְדָּה נָא וְאַרְאָה הַכְּעֵעֶקְתָּהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ בְלָהּ וְאִם לֹא אֲדַעָה: (כא) אַרְדָּה נָא וְאַרְאָה הַכְּעֵעֶקְתָּהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ בְלָהּ וְאִם לֹא אֲדַעָה: (כא) אַתְגְּלִי כְּעוֹ וְאִדּוֹן הַכִּי קַבְּלַתְהוֹן דְּעַלַּת לְקַדְמֵי עֵבְדוֹ אַעֲבַד עִמְהוֹן גְּמִירָא (אִם לֹא תִיבִיזוּ) וְאִם תִּיבִיזוּ לֹא אֲתַפְרְעֵי:

רש"י

(יט) כי ידעתיו – לשון חיבה כמו (רות ב) מודע לחישה (שם ג) הלל בעוז מודעתנו (שמות לג) ואלעדך בשם ואמנס עיקר לשון כולם אינו אלל לשון ידיעה שהמחצב את האדם מקרבו אללו ויודעו ומכירו. ולמה ידעתיו למען אשר יארה לפי שהוא מורה את בניו עלי לשמור דרכי. ואם תפרשהו כתרומו יודע אני בו שיורה את בניו וגו' אין למען נופל על הלשון: יארה – לשון הוה כמו (איוב א) ככה יעשה איוב (ע"פ ה' יחנן): למען הביא – כך הוא מורה לבניו שמרו דרך ה' כדי שיביא ה' על אברהם וגו' על בית אברהם לא נאמר אלל על אברהם למדנו כל המעמיד בן לדיק כאלו אינו מה: (כ) ויאמר ה' – אל אברהם שעשה כאשר אמר שלא יכסה ממנו: כי רבה – כל רבה שבמקרא הטעם למטה צב"ת לפי שהן

(יז) וישקיפו – כל השקפה שבמקרא לרעה חוץ מהשקיפה ממעון קדשך (דברים כו) שגדול כח מתנות עניים שהופך מדת הרגז לרחמים: לשלחם – ללוותם כסבור אורחים הם:

(יז) המכסה אני – בתמיהה: אשר אני עושה – בסודם לא יפה לי לעשות דבר זה שלא מדעתו אני נתתי לו את הארץ הזאת וחמשה כרכין הללו שלו הן שנאמר גבול הכנעני מזידון וגו' בואכה סדומה ועמורה וגו'. קראתי אותם אברהם אז המון גוים ואשמיד את הבנים ולא אודיע לאב שהוא אהבי: (יח) ואברהם היו יהיה – מ"א זכר לדיק לברכה הואיל והזכירו ברכו. ופשוטו וכי ממנו אני מעלים והרי הוא חביב לפני להיות לגוי גדול ולהתברך בו כל גוי הארץ:

חק לישראל – פרשת וירא יום ד'

לח יעמדו במרכזן חלעה מה אעשה להפרע מהן זיכורין ולא אכלה אותן. וכיוצא בו מאינו במקום אחר (שמות לג) ועתה הורד עדיך מעליך וחלעה מה אעשה לך. ולפיכך יש הפסק נקודת פסיק זין עשו לכלה כדי להפריד תיבה מחברתה. ורבותינו דרשו הכלעקתה לעקת ריבה אחת שהרגוה מיתה משונה על שנתנה מזון לעני כמפורש בחלק:

מתורגמין גדולה או גדלה והולכת אבל זה טעמו למעלה זרי"ש לפי שמתורגם גדלה כבר כמו שפירשתי ויהי השמש זאה הנה שבה יזמתך:

(כח) חלעה נח – למד לזיינים שלא יפסקו דיני נפשות אלא זראה הכל כמו שפירשתי זפי הפלגה ד"ח חלעה נח לסוף מעשיהם: הכלעקתה – של מדינה הזאה חלי עשו וכן עומדים במרכזם כלה חני עושה זהם. ואם

נביא – מלכים ב' פרק ד' טז'-כ"א'

(טז) ויאמר למועד הזה כעת חיה אתי (את) חבקת בן ותאמר אל אדני איש האלהים אל תכזב בשפתך: (טז) ואמר לזמנא הדין בעדן דאתון קימין תהא מחבקא ברא ואמרת בבעו רבוני נביא דיי לא יתכדיב פתגמך באמתך:

(יז) ותהר האשה ותלד בן למועד הזה כעת חיה אשר דבר אליה אלישע: (יז) ועדיאת אתתא ויליית בר לזמנא הדין בעדן דהיא קימא די מליל עמה אלישע:

(יח) ויגדל הילד ויהי היום ויצא אל אביו אל הקצרים: (יח) ורבא רביא והוה יומא ונפק לות אבוהי לות חזדיא:

(יט) ויאמר אל אביו ראשי ראשי ויאמר אל הנער שאהו אל אמו: (יט) ואמר לאבוהי דישי רישי ואמר לעולימא סבהי אוביליה לאמיה:

(כ) וישאהו ויביאהו אל אמו וישב על ברפיה עד הצהרים וימלת: (כ) ונסביה ואוביליה לאמיה ויתיב על ברכהא עד עדן טהרא ומית:

(כא) ותעל ותשכבה על מטת איש האלהים ותסגר בעדו ותצא: (כא) וסליקת ואשכבתיה על ערסא דנביא דיי ואגפת באפוהי ונפקת:

רש"י

ממד חל תתן לי חלח זן של קיימא. חל תכזב – כמו (שם נ יח): לח יכזבו מימיו: (יז) כעת חיה – כעת הזאת שהיתה זחיים ובשלוס, ולכך נקוד כעת: (יט) ראשי ראשי – הנני חולה זראשי. ויאמר – חזבו חל אחד מן הנערים, שאהו חל חמו:

(טז) למועד הזה כעת חיה – כמו שאת קיימת היום ולשלוס, כך תהי קיימת למועד הזה, וחובקת זן. חל חזוני – חל תאמר חובקת זן, מה לי חזוקו חס סופי לקוזרו, וזה שאמרה לו כשמת, הלח אמרתי לח תשלה אותי. חל תכזב – חל תראני זבר שיפסוק, יש זידך לזקש רחמים וינתן לי זן, אך זבהקה

כתובים – משלי פרק ד' ד'-ט'

(ד) וירני ויאמר לי יתמוך דברי לכה שמור מצותי וחיה: (ד) ואלפני ואמר לי (י) יקמט מלי לכה נטר פקודי וחיה:

חק לישראל – פרשת וירא יום ד'

- (ה) קְנֵה חֲכָמָה קִנְה בִּינָה אֶל תִּשְׁכַּח וְאֶל תֵּט מֵאֲמָרֵי פִּי: (ה) קנה חכמתא קנה ביונא לא תנשי ולא תסטי מן מאמרי פומי:
- (ו) אֶל תַּעֲזֹבָה וְתִשְׁמְרֶךָ אֶהְבֶּה וְתִצְרָךְ: (ו) ולא תשבקיה ותנטריך רחמה דתגביר:
- (ז) רֵאשִׁית חֲכָמָה קִנְה חֲכָמָה וּבְכָל קִנְיָנָה קִנְה בִּינָה: (ז) ריש חכמתא קנה חכמתא ובכל קנינך קנה ביונא:
- (ח) סִלְסְלָה וְתִרְוַמְמֶךָ תִּכְבְּדָהּ בִּי תַחֲבַקְנָהּ: (ח) חבביה די תרוממך וחבקייה דתיקרך:
- (ט) תִּתֵּן לְרֵאשִׁיף לְוַיֵּת חֹן עֲטֹרַת תְּפָאֶרֶת תִּמְגְּנָךְ: (ט) ותשים ברישך יאיותא דחסדא כלילא דשבהורא עלך:

רש"י

- (ז) ויורני – על כך ויוכיחני ויאמר לי יתמד דברי לך, ולפי שהוכיחני בדברים אלו לכך אני מזהירכם על כך (כדי יוסף קר"א), ד"א כי בן הייתי לאבי, הנביא אומר בן הייתי להקב"ה שהשרה רוחו עלי, ומנינו שקראו הקב"ה לשלמה בן שנאמר אני אהיה לו לאב וגו' (שמואל ב ז). רך ויחיד לפני אמי – לאומתי אני נבחר וחביב כבן רך ויחיד לכך ויורני אבי:
- (ו) אל תעזבה וגו', אהבה – אהוב אותה:
- (ז) ראשית חכמה קנה חכמה ובינא – תחלת חכמתך למוד מאחרים קנה לך שמועה מפי הרב, ואח"כ בכל קנינך קנה בינא, תצונן זה מעלמך להשכיל הטעמים דבר מחוד דבר:
- (ח) סלסלה – חפשה היה חוזר עליה לדקדק זה כמו כבוד על סלסלות (ירמיהו ו) החוזר והולך בכרם ומשיב ידו לבקש את העוללות ובלשון חכמים מסלסל בשערו:
- (ט) תתן לראשית לויית חן – חברת חן כמו לויית חן הם לראשך:

משנה – בבא קמא פרק ד'

- (א) שור שנגח ארבעה וחמשה שורים זה אחר זה, ישלם לאחרון שבהם. ואם יש בו מותר, יחזיר לשלפניו. ואם יש בו מותר, יחזיר לשלפניו. והאחרון אחרון נשכר, דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר, שור שזה מאתים שנגח שור שזה מאתים, ואין הנבלה יפה כלום, זה נוטל מנה וזה נוטל מנה. חזר ונגח שור אחר שזה מאתים, האחרון נוטל מנה, ושלפניו, זה נוטל חמשים וזה נוטל חמשים וזו. חזר ונגח שור אחר שזה מאתים, האחרון נוטל מנה, ושלפניו, חמשים וזו, ושלפניו, הראשונים, דינר זהב:
- הראשון היה מנה, וחלי נזק האחרון היה חמשים, והשור שזה מאתים. מתחלה כשנגח שור זה שורו של הניזק הראשון שחלי נזקו מנה, היה לניזק בשור זה מנה, ולצעלים מנה. וכשתפסו הניזק ונגח תחת ידו, אין לצעלים להפסיד מנה שהיה להם בו, שהרי לא היתה שמירתו עליהן אלא על הניזק שתפסו. וכשהזיק לשני והיה חלי נזקו חמשים, איבד הניזק הראשון מן המנה שלו חמשים ונתן לוה הניזק השני, והמותר עד המנה חוזר לו.
- (א) שור שנגח ד' וה' – ובכולם היה הם למשחלם מגופו: ישלם – חלי נזק לאחרון תחלה. בגמרא מוקי למתניתין כגון שתפסו ניזק לשור המזיק לגבות ממנו ונעשה עליו שומר שכר. וכשיאלא מתחת ידו והזיק, הניזק הראשון חייב בנזקו, לפיכך האחרון משחלם חלי נזקו משלם: ואם יש בו מותר יחזיר לשלפניו – הכי קאמר, אם יש בו מותר בנזקו, יחזיר לשלפניו. כגון שחלי נזקו של

חק לישראל – פרשת וירא יום ד'

מאתים – האחרון נוטל מנה החזי מכל מי שהוא, דמגופו משתלם. ונמצא אותו שלפניו שהיה החזי שלו, משלם מחלקו חזי מנה שנוטל האחרון: ושנים הראשונים – ניזק ראשון והבעלים שהיה להם לכל אחד רביע, משלמין כל אחד רביעית של נזק: דינר זהב – שהם עשרים וחמשה דינרים של כסף:

(ב) שור שהיא מועד למיניו ואינו מועד לשיאינו מינו, מועד לאדם ואינו מועד לבהמה, מועד לקטנים ואינו מועד לגדולים, את שהיא מועד לו משלם נזק שלם, ואת שאינו מועד לו משלם חצי נזק. אמרו לפני רבי יהודה, הרי שהיה מועד לשבתות ואינו מועד לחל. אמר להם, לשבתות משלם נזק שלם, לימות החל משלם חצי נזק. אימתי הוא תם. משיחור בו שלשה ימי שבתות:

זעיניו נכרים ואינו מכירם: ואינו מועד לחול – מה דינו: משיחור בו שלשה ימי שבתות – לאחר שהועד לשבתות העבירו לפניו שוריים בשלש שבתות ולא נגח, חזר לתמותו, ואם חזר ונגח אינו משלם חלל חזי נזק:

(ג) שור של ישראל שנגח שור של הקדש, ושל הקדש שנגח שור של ישראל, פטור, שנגמר (שמות כא) שור רעהו, ולא שור של הקדש. שור של ישראל שנגח שור של נכרי, פטור. ושל נכרי שנגח שור של ישראל, בין תם בין מועד משלם נזק שלם:

ממונן לישראל. ואומר (דברים ל"ג) הופיע מהר פארן, גילה ממונן של עובד כוכבים והתירן. מהר פארן, משעה שסבב והחזיר את התורה על העובדי כוכבים ולא קבלה:

(ד) שור של פקח שנגח שור של חרש שוטה וקטן חייב. ושל חרש שוטה וקטן שנגח שור של פקח, פטור. שור של חרש שוטה וקטן שנגח, בית דין מעמידין להן אפוטרופוס ומעידין להן בפני אפוטרופוס. נתפקח החרש, נשתפה השוטה והגדיל הקטן, חזר לתמותו, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר, הרי הוא בחזקתו. שור האצטדין אינו חייב מיתה, שנגמר (שמות כא) כי יגח, ולא שייגיחיהו:

מעמידין להם אפוטרופוס ולא לשלם חזי נזק חלל לשווייה מועד. דכי הדך נגח משלם מן העליה ויגבו הנזק מקרקע של יתומים: חוזר לתמותו – דקסבר מועד שילא מרשות בעליו ונכנס לרשות בעלים אחרים חוזר לתמותו. דרשות משונה משנה את דין התראתו: שור

הבעלים נוטלים הגנה שלהם: ר"פ אומר וכו' – ר"פ סבר שותפי ניהו הבעלים והניזק בשור המזיק, ושניהם מתחייבים בזקויו. כילד, שור שהיה מאתים שנגח וכו': ושלפניו – זה ניזק ראשון. נוטל חמישים זוז, והבעלים חמישים זוז. דיך לניזק ראשון זו החזי, הלכך משלם חזי תשלומי נזק: חזר ונגח שור שה

(ז) שור של פקח שנגח שור של חרש שוטה וקטן שנגח שור של פקח פטור – שאין מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו, דמטלטלי הוא, ואמרינן בפ"ק [דף י"ז] שור כסף מלמד שאין צ"ד נזקקים חלל לנכסים שיך להן אחריות, ואוקימנא ביתמי: מעמידין להן אפוטרופוס וכו' – אם הוחזקו נגחנים,

חק לישראל – פרשת וירא יום ד'

האלטדין – שמויחד לנגיחות, ומלמדיו אותו לכך:

(ה) שור שנגח את האדם ומת, מועד, משלם כפר, ותם, פטור מן הכפר. וזה וזה חיבים מיתה. וכן בין וכן בבת. נגח עבד או אמה, גותן שלשים סלעים, בין שהיא יפה (מאה) מנה ובין שאינו יפה אלא דינר אחד:

רע"ב – (ה) מועד משלם כופר – ואע"ג דבקמא דנגח קטלינן ליה, אשכחינן מועד, כגון שהרג שלשה נכרים. אי נמי, שהרג שלשה ישראל טריפה. לאטריפה לא קטלינן ליה,

(ו) שור שהיה מתחבף בבתל, ונפל על האדם, נתפון להרג את הבהמה והרג את האדם, לנכרי, והרג את ישראל, לנפלים, והרג בן קימא, פטור:

רע"ב – (ו) שור שהיה מתחבך בכותל וכו' – פטור מן המיתה. ואם היה מועד, כגון שהיה מועד להתחבך בכתלים ולהפילם על בני אדם, ונתחבך בכותל להגאתו והפילו על האדם ומת, השור פטור מן המיתה, והבעלים משלמים את הכופר. השור פטור מן המיתה, דכתיב (שמות כ"א) השור יסקל וגם בעליו

(ז) שור האשה, שור היתומים, שור האפוטרופוס, שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת ואין לו יורשים, הרי אלו חיבים מיתה. רבי יהודה אומר, שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת, פטורים מן המיתה, לפי שאין להם בעלים:

רע"ב – (ז) ושור היתומים – שאין להם אפוטרופוס: ושור האפוטרופוס – השור של יתומים, הוא אלא שעל האפוטרופוס לשמרו: הרי אלו חייבין – דשבעה שור כתובים בפרשה בנוגח אדם. חד לגופיה, וששה לששה

(ח) שור שהיא יוצא להסקל והקדישו בעליו, אינו מקדש. שחטו, בשור אסור. ואם עד שלא נגמר דינו הקדישו בעליו, מקדש. ואם שחטו, בשור מת:

רע"ב – (ח) ואם שחטו אסור – באכילה. דכתיב (שמות כ"א) סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו, ממשמע שגאמר סקול יסקל השור איני יודע שהיא נבלה ונכילה אסורה

(ט) מסרו לשומר חנם, ולשואל, לנושא שכר, ולשוכר, נכנסו תחת הבעלים, מועד משלם נזק שלם, ותם משלם חצי נזק. קשרו בעליו במוסרה, ונעל בפניו פראוי, ויצא והזיק, אחד תם ואחד מועד חיב, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר תם חיב ומועד פטור, שגאמר (שמות כא) ולא ישמרונו בעליו, ושמור הוא זה. רבי אליעזר אומר, אין לו שמירה אלא סבין:

חק לישראל – פרשת וירא יום ד'

סכין: עד שיחטטנו – ושלש מחלוקות בדבר. לר"מ בשמירה פחותה חייב ובמעולה פטור. ולרבי יהודה בשמירה פחותה נמי פטור מכל העדלה שבו. אבל חייב על כל תמות שבו. עד שישמרנו שמירה מעולה. ולר"א במעולה נמי חייב. והלכה כרבי יהודה. ומיהו לכתחלה מצוה, לשחוט שור המועד כדי לסלק ההיזק:

רע"ב – (ט) ונעל בפניו כראוי – בדלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה. והיינו שמירה פחותה: ומועד פטור – מכל העדלה שבו. אבל כל תמות במקומה עומדת. ומשלם חצי נזק כחם. דכתיב ולא ישמרנו גבי מועד. הא שמרו כל זהו פטור מכל העדלה: רבי אליעזר אומר, אין לו שמירה – למועד אלא

גמרא – בבא קמא דף לח' ע"א

תניא נמי הכי שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור שור של כנעני שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם שנאמר עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים ואומר הופיע מהר פארן מאי ואומר וכי תימא האי עמד וימודד ארץ מבעי ליה לכדרב מתנה וכדרב יוסף תא שמע הופיע מהר פארן מפארן הופיע ממונן לישראל מאי דרב מתנה דא"ר מתנה עמד וימודד ארץ ראה וכו' מה ראה ראה שבע מצות שנצטוו עליהן בני נח ולא קיימום עמד והגלה אותם מעל אדמתם ומאי משמע דהאי ויתר לישנא דאגלווי הוא כתיב הכא ויתר גוים וכתיב התם לנתר בהן על הארץ ומתרגם לקפצא בהון על ארעא מאי דרב יוסף דא"ר יוסף עמד וימודד ארץ ראה וכו' מה ראה ראה שבע מצות שקיבלו עליהם בני נח ולא קיימום עמד והתירן להם איתגורי אתגר אם כן מצינו חוטא נשכר אמר מר בריה דרבנא לומר שאפילו מקיימין אותן אין מקבלין עליהן שכר ולא והתניא ר"מ אומר מנין שאפילו נכרי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול ת"ל אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים ולוים וישראלים לא נאמר אלא אדם הא למדת שאפילו נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול אמרי אין מקבלין עליהן שכר כמצווה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה דא"ר חנינא גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה:

רש"י על הגמרא

ישבו החורים וגו' (שם) וכן אומות הרבה: לומר שאפי' מקיימין אותן כו' – שהרי אינם מצוים אבל מעונשין לא פטורין:

הופיע – גילה ממונן והתירו: מפארן – כשסיבצו והחזיר התורה על כל האומות ולא קיבלוה: והגלה אותם – כגון כפתורים היוצאים מכפתור (דברים 3) וכגון וצשעיר

חק לישראל – פרשת וירא יום ד'

זוהר – וירא דף קח' ע"ב

רבי אלעזר ורבי יוסי הוו קיימי יומא חד ועסקי בהאי קרא, אמר רבי אלעזר פתיב, (דברים ח) ארץ אשר לא במספנות תאכל בה לחם, לא תחסר כל בה. האי בה בה תרי זמני אמאי. אלא הא אתמר דקודשא בריך הוא פליג כל עמין וארעאן לממנן שליחו, וארעא דישראל לא שליט בה מלאכא ולא ממנא אחרא אלא איהו בלחודוי, בגין כן אעיל לעמא דלא שליט בהו אחרא לארעא דלא שליט בה אחרא:

תא חזי, קודשא בריך הוא יהיב מזונא תמן בקדמיתא ולבתר לכל עלמא. כל שאר עמין עובדי עבודת פוכבים ומזלות במספנות, וארעא דישראל לאו הכי, אלא ארץ ישראל אתון בקדמיתא ולבתר כל עלמא:

ובגין כן ארץ אשר לא במספנות תאכל בה לחם. אלא בעתירו בספוקא דכלא תאכל בה ולא באתר אחרא. בה בקדישו דארעא, בה שריא מהימנותא עלאה. בה שריא ברפתא דלעילא, ולא באתר אחרא:

תא חזי פתיב כגן יי בארץ מצרים. עד הכא לא אתידע גן יי אי הוא ארץ מצרים, ואי איהו ארץ סדום, (דף קט ע"א) ואי איהו גן יי דאקרי גן עדן. אלא כגן יי דאית ביה ספוקא ועדונא דכלא, הכי נמי הוה סדום והכי נמי מצרים. מה גן יי לא אצטריך בר נש לאשקאה ליה, אוף מצרים לא אצטריך אחרא לאשקאה ליה, בגין דנילוס איהו אטיק ואשקי לכל ארעא דמצרים:

תא חזי, מה פתיב, (זכריה יד) והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל ירושלים וגו'. דא הוא עונשא דלהון דאתמנע מנהון מטרא, מה פתיב ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה וגו'. חמי דלא פתיב ולא עליהם יהיה הגשם, בגין דלא נחית מטרא למצרים ולא אצטרכן ליה, אלא עונשא דלהון מה הוא דכתיב, (זכריה יד) וזאת תהיה המגפה אשר יגוף יי את כל הגוים וגו'. בגין דמצרים לא צריכין למטרא. אוף סדום מה פתיב ביה פי כלה משקה, כל עדונין דעלמא הוו בה, ועל דא לא בעאן דבני נשא אחרנין יתעדנן בה:

רבי חייא אמר אנן הוו חייבין מגרמייהו וממונהו, דכל בר נש דאיהו ער עינא לגבי מסכנא, יאות הוא דלא יתקיים בעלמא. ולא עוד אלא דלית ליה חיים לעלמא דאתי. וכל מאן דאיהו וותרן לגבי מסכנא יאות הוא דיתקיים בעלמא, ויתקיים עלמא בגיניה, ואית ליה חיים ואורכא דחיי לעלמא דאתי:

חק לישראל – פרשת וירא יום ד'

הלכה – שולחן ערוך חושן משפט מסימן רכז'

סימן רכז – עד כמה הוה מחילה או חזרת האונאה, ושליח שטעה ואחים שחלקו וטעו:

(א) אסור להונות את חבירו, בין במקחו בין בממכרו. ואיזה מהם שאינה, בין לוקח בין מוכר, עובר בלאו:

(ב) כמה תהיה האונאה ויהיה חייב להשיב, שתות בשוה. כיצד, הרי שמכר שוה שש בחמש או שוה שבע בשש, או שוה חמש בשש, או שוה שש בשבע, הרי זה אונאה ונקנה המקח, וחייב המאנה לשלם האונאה ולהחזירה כולה למתאנה:

(ג) היתה האונאה פחות מזה בכל שהוא, כגון שמכר שוה שבעים בששים ופרוטה, אינו חייב להחזיר כלום, שכל פחות משתות דרך הכל למחול בו:

(ד) היתה האונאה יתירה על השתות כל שהוא, כגון שמכר שוה ששים בחמשים פחות פרוטה, בטל המקח והמתאנה יכול להחזיר החפץ ולא יקנה כלל, אבל המאנה אינו יכול לחזור, אם רצה זה וקבל. ויש אומרים דאף המאנה יכול לחזור בו, אלא אם כן נתרצה המתאנה פעם אחת, או ששתק יותר מן השיעור שיתבאר בסמוך סעיף ז' (טור בשם הר"י והרא"ש). מכר לו שוה ס' בנ"א או להיפך, דליכא כאן אונאה שתות, ולגבי ראשון הוי בטול מקח ולגבי שני מחילה, אזלינן בתר המקח הן לענין בטול מקח הן לענין מחילה, דטעו אינשי במקח ולא במעות (מרדכי פ' הזהב):

לע"נ

זאב ואיים בן שרדה, גר גבריאל בן סוזן, דניאלה פורטונה בת רזאל, צדיקה בת שרדה ז"ל.